

Kas Latvijas ekonomiku sagaida 2026. gadā?

Autors: Oļegs Krasnopjorovs, Latvijas Bankas ekonomists

Tāpat kā nevienam no mums dzīve nav tikai melna vai balta, arī valsts ekonomikas norises vienā krāsu paletē aprakstīt nevar. Jaunā, 2026. gada priekšvakarā ir trīs iemesli, kāpēc par Eiropas (tajā skaitā arī Latvijas) ekonomikas perspektīvām jūtu piesardzīgu optimismu, bet tālāk minēšu arī divas, manuprāt, ne tik pozitīvas tendences, kuras nākotnē būs jāpārvar.

Trīs iemesli piesardzīgam optimismam

1. Cenu stabilitāte atgriežas. Eiropas Centrālās bankas (ECB) Padomei ir izdevies atgriezt eirozonas inflāciju mērķa līmenī, proti, tā ir 2 % gadā, un tas ir ekonomiskajai attīstībai optimāls rādītājs. Augstās inflācijas periods ir pārvarēts – uzņēmumiem un iedzīvotājiem vairs nav jāuztraucas par pārāk strauju cenu celšanos un naudas vērtības zudumu. Tātad arī procentu likmju būtiskas pārmaiņas tuvākajā laikā gaidīt nav pamata, ko apstiprina arī pēdējo mēnešu ECB Padomes dalībnieku komentāri.

Latvijā ir cits stāsts – inflācija ir un, paredzams, arī tuvākajos gados joprojām būs augstāka (nedaudz virs 3 %). Straujāks algu kāpums sadārdzina darbietilpīgus pakalpojumus; savukārt pārtikas cenas zemo cenu zīmolu segmentā Latvijā ir augstas. Kaut arī pēdējo mēnešu laikā pārtikas cenas, reaģējot uz globālo cenu lejupslīdi, nedaudz mazinājās arī Latvijā, šī tendence joprojām ir trausla. Nākamgad ir vēl daudz darāmu darbu, lai konkurenci mazumtirgotāju starpā padarītu sīvāku.

Iepriekš vāja konkurence bijusi arī komercbanku vidū, un tādēļ kredīti bija dārgi un to saņemšanas nosacījumi strikti. 2025. gads šajā jomā iezīmēja būtisku lūzumu – tagad kreditēšana ekonomiku "stutē", nevis seko – tas sola lielākas investīcijas un ekonomisko rosību nākotnē (sk. 35.–36. lappusi šeit).&

2. Ārējā vide labāka par gaidīto. Ar skaliem pazinojumiem uzsākto tirdzniecības karu negatīvā ietekme uz globālo ekonomiku līdz šim ir izrādījies mazāka par gaidīto.

Arī Eiropas lielvalstu (Vācijas, Francijas) politiskā nestabilitāte, kuru pieminēju pirms gada, ekonomikas izaugsmi apstādināt nespēja – Eiropas Savienības (ES) ekonomikas izaugsme 2025. gadā izrādījās nedaudz straujāka par gaidīto. ES dzīvo 450 miljoni iedzīvotāju, un tas ir milzīgs tirgus, kura ekonomikas uzplaukums Latvijas uzņēmumiem nozīmē lielākas eksporta iespējas. Taču tikai no pašu zināšanām un prasmēm atkarīgs, vai protam ražot globālajā tirgū pieprasītus augstas pievienotās vērtības produktus.

3. Sabiedrības labklājība pieaug (ne visiem vienādi, bet tomēr vidējie rādītāji kāpj). Vidējās algas kāpums Latvijā gaidāms ap 8 % gadā jeb vismaz divreiz straujāks par inflāciju. Tas nozīmē lielāku materiālo labklājību – varam iegādāties arvien vairāk preču un pakalpojumu. Patēriņš nav pašmērķis, taču bez stabila materiālā nodrošinājuma būt laimīgam būtu grūti.

Bezdarbs arī turpmāk sagaidāms zems, kas padara darba tirgu labvēlīgu darba ņēmējiem, liek uzņēmējiem arvien vairāk ieviest automatizācijas risinājumus, bet valsts politikai – censties aktivizēt iekšējās darba roku rezerves (nevis radīt jaunas darba vietas, kā tas bija vēl pirms padsmīti gadiem). Patiešām grūti iedomāties piemērotāku laiku jau nīetīm ienākt darba tirgū vai pieredzējušam speciālistam atgriezties darbā pat pēc ilgāka pārtraukuma.

Divas ne tik pozitīvas tendences, kas nākotnē būs jāpārvar

1. Pārāk liela valsts loma ekonomikā. Pēdējo sešu gadu laikā publiskais (jeb valsts un pašvaldību) sektors būtiski audzējis savu lomu Latvijas ekonomikā. Pirms Covid-19 pandēmijas valsts budžeta izdevumi bija 40 % no ekonomikas apjoma, tagad jau 46 % – pieaugums ir krietni lielāks, nekā būtu pamatoti ar valsts aizsardzības prioritātes vajadzībām. Valdības izdevumu augšupeja būtu pat vēlama ekonomikas krīžu brīžos (piemēram, pandēmijas laikā, kā arī 2022. gadā, strauji augot energoresursu cenām), taču ne tagad.

Arī ar ikgadējo budžeta deficītu ap vai pat virs 3 % no ekonomikas apjoma ([sk. 29. slaidu šeit](#)) nevajadzētu samierināties. Pārmērīgs budžeta deficīts palielina valsts parādu un tā apkalpošanas maksu – katru gadu daži simti miljoni eiro jāatvēr parāda procentu maksājumos. Tā ir nauda, kuru nevar izmantot sabiedrībai svarīgām jomām, piemēram, veselībai, izglītībai vai drošībai.

Izvēloties starp diviem ceļiem, kā mazināt budžeta deficītu, priekšroka viennozīmīgi būtu valdības izdevumu samazināšanai (uz efektivitātes pieauguma rēķina). Alternatīvs risinājums ir nodokļu sloga celšana, taču tā negatīvi ietekmētu ekonomikas izaugsmi.

Par garām darba stundām un produktīvu darbu sabiedrības labā cilvēkiem jāpateicas, nevis jāšoda ar lielākām nodokļu likmēm. Efektīvāks ierocis cīņā ar [ienākumu nevienlīdzību](#) ir spēcīgu sociālo "liftu" iedarbināšana (piemēram, izcila izglītība, kas būtu pieejama neatkarīgi no vecāku ienākumiem).

2. Nepietiekami strauja ekonomikas izaugsme.

Gada izaugsmes temps 1-2 % ES un 2-3 % Latvijā ir diezgan pieticīgs sniegums.

Pašlaik neesam ekonomikas krīzē, tāpēc Rūzvelta 1930. gadu keinsisma politika ("sildīt" ekonomiku, veicot milzīgus ieguldījumus, pārāk nesatraucoties par šo investīciju lietderību) te nelīdzēs. Vairs neesam arī lētā darbaspēka zeme; ja vēl kaut kur Latvijā ražošana pastāv vien tāpēc, ka roku darbs te ir lēts, šis biznesa modelis piedzīvo pēdējos gadus un tam jāērķinās ar iznīkšanu, piemēram, vēl lētāka darbaspēka valstij Ukrainai tuvinoties ES.

Tātad ekonomikas attīstība mums nenožīmē ražot to pašu, tikai vairāk; jāvirzās uz unikālu, kvalitatīvu un sarežģītu preču un pakalpojumu radīšanu ar augstu pievienoto vērtību. [Recepte šādai ekonomikas izaugsmei](#) ir sen zināma – cilvēkkapitāls ([iedzīvotāju izglītība un veselība](#)), [investīcijas un inovācijas](#) (te svarīga ir atdeve un izmaksu efektivitāte, ne tik daudz ieguldītās naudas apjoms).

Valdībām šis ekonomiskās izaugsmes process nevis jāregulē ar plānošanas dokumentu kaudzēm, stratēģijām vai pārmērīgiem atbalsta mehānismiem (pēdējais ir tikai naudas pārdale no viena

ekonomikas aģenta citam), bet, pirmkārt, radot izcilu uzņēmējdarbības un [dzīves vidi](#), kurā uzņēmēji un iedzīvotāji gribētu un varētu realizēt savus talantus.

ES mērogā ekonomikas izaugsmi var veicināt Eiropas vienotais kapitāla tirgus (kas ļautu lielāku daļu no Eiropas iedzīvotāju uzkrājumiem investēt tieši Eiropas uzņēmumos, nevis ASV un citos reģionos), Eiropas vienotais pakalpojumu tirgus (lai vairāk uzņēmumu augtu pāri valsts robežām, iegūstot pozitīvu mēroga efektu), kā arī pārlietu birokrātisko šķēršļu noņemšana uzņēmējdarbībai un darbam. Viens solis šajā virzienā ir banku sektora regulējuma vienkāršošana, par ko arvien [skalāk runāja](#) 2025. gadā un kas būs ECB un ES prioritāte 2026. gadā.

Latvijas ekonomikas panākumi ir vērā ņemami – pasaulē nav daudz valstu, kuras pēdējo 30 gadu laikā attīstītos tikpat strauji. Taču [Lietuvas un Igaunijas piemēri](#) liecina, ka varam vēl labāk; turklāt Skandināvijas valstu dzīves kvalitātes standarti parāda ilgtermiņa vīziju, uz kuru tiekties

Noslēgumā

[Ekonomikas prognozes](#) nenozīmē nolemtību, bet gan visticamāko norišu trajektoriju, kuru var un vajag mainīt. Kā rakstu ik gadu – gan ikviens no mums kā indivīds, gan kā sabiedrība kopumā varam mainīties uz labo pusi – ik dienu un ik gadu. Pēdējie gadi ir pierādījuši, ka ārējās norises nav prognozējamas, tāpēc atliek paļauties tikai uz sevi. No tā, ko darām vai nedarām šodien, lielā mērā ir atkarīgs, kāda ekonomika Latvijai un Eiropai būs rīt.

Laimīgu Jauno gadu!